

Право на свободу віросповідання: еволюція міжнародно-правового визнання і захисту

У міжнародно-правових документах, що представляють собою каталог прав людини як універсального, так і регіонального характеру серед інших закріплюється право на свободу совісті і віросповідання – одного з фундаментальних прав особи.

Формування міжнародно-правових норм захисту права на свободу віросповідання має тривалу історію. З розвитком європейської цивілізації поступово складається ціла система норм, що захищають це право.

Хоча для Стародавнього часу вже характерна певна терпимість в питаннях релігійних переконань, однак формування ідеї правового захисту свободи віросповідання все ж пов'язане з християнською цивілізацією. В середньовічній католицькій Європі, попре воєнничє ставлення християнства до інших релігій (напр. ісламу), поступово формується ідея терпимість до окремих релігійних напрямків в межах християнства (напр. протестантизму). В умовах становлення і формування суверенних держав, що намагалися позбавити себе формальної зверхності як Імператора Римської імперії германської нації так і Папи Римського, принцип релігійної свободи, як складовий елемент суверенітету держави, мав надзвичайно важливе значення.

Вестфальський мир 1648 р., що вплинув на розвиток міжнародного права в цілому, був ще й першим міжнародно-правовим договором, який закріпив принцип *cujus regio, ejus religio* (чия земля, того і віра). З цього часу відбувається ґрунтовна розробка в роботах європейських вчених ідеї релігійної свободи, поступово формується теорія міжнародного права в цій царині, міжнародні договори починають включати норми про свободу віросповідання.

На початок ХХ ст. ця ідея вкоренилася в доктрині міжнародного права і отримала ґрунтовне вивчення. Однак найбільшого міжнародно-правового захисту ідея свободи віросповідань отримала з утворенням ООН (1945 р.). В рамках цієї міжнародної організації приймається перший міжнародно-правовий документ, що представляв собою каталог прав людини – Загальна декларація прав людини (носить рекомендаційний характер), а дещо пізніше вже міжнародний договір – Пакт про громадянські та політичні права (1966 р.), що закріплювали серед інших фундаментальних прав індивіда право на свободу віросповідання. З цього часу право на релігійну свободу не тільки стало складовим елементом основних міжнародних договорів із захисту прав людини, прийнятими під егідою ООН, а й увійшло до регіональних договорів із захисту прав людини (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., що прийнята в рамках Ради Європи (ст. 9); Американська конвенція з прав людини 1969 р. – угода про права людини, прийнята в рамках Організа-

ції американських держав (ст. 12); Африканська хартія прав людини і народів, прийнята в рамках Організації Африканської Єдності у 1981 р. (ст.8))

Міжнародна спільнота усвідомила, що порушення права на свободу віросповідання має негативний вплив на розвиток людини як особистості, та на інші її права (право на свободу вираження поглядів, свободу зібрань та об'єднань та ін.) Можна констатувати, що це право взято під охорону сучасного міжнародного права як одне з невід'ємних прав люди.